Opłata pocztowa opłacona ryczałtem

Цана асобнага нумару **10 гр.**

РОДНЫ КРАЙ

Орган Т-ва Беларускае Асьветы — выходзіць 4 разы ў месяц.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі:	Прыймо інтэрэсантаў:	Цана падпіскі з дастаўкай поштай:
Езуіцкая вул. 6, кв. 4.	у Сэкрэтар'яце ТБА—у будні ад 9—12 г. у Рэдакцыі „ ад 12—14 г.	За год 2 зл. 50 гр.; за паўгоду—1 зл. 35 гр.; за 3 месяцы — 75 грош.; за 1 месяц — 30 грош.

№ 21 (73) | Вільня, 3-га верасьня 1935 г. | Год 3-ці.

Каго выбіраць?

У папярэднім нумары „Роднага Краю" мы ўжо разважалі над гэтым пытаньнем усебакова, аднак да ніякага конкрэтнага вываду прыйсьці не маглі, бо-ж ня мелі тых дадзеных, якія патрэбны для кожнага кандыдата на пасла. — Ня ведалі як кожны з паасобных кандыдатаў заглядаецца на справу палітычных правоў народу, як ён адносіцца да балючых патрэбаў Беларусаў у галіне заспакаеньня іх культурна-нацыянальных патрэбаў, ды ўрэшце ня ведалі аб чыіх гаспадарчых інтарэсах ён будзе рупіцца ў Сойме: ці абшарніка, ці работніка і селяніна?

Ад адказу на пастаўленыя пытаньні залежала-б канчальнае рашэньне, на **каго галасаваць 8 верасьня выбаршчыку—Беларусу.** Аднак дасюль мы не бачылі ані воднае публічнае дэкляарацыі (ні ў польскай ні ў іншай прэсе) тых, хто даў сваю згоду рэпрэзантаваць насельніцтва нашага краю. Праўда „Кур'ер Віл." падаў некалькі жыцьцяпісаў (біографій) тых кандыдатаў на паслоў, якія йдуць па нашых вакругох, але гэтага мала, бо-ж з жыцьцяпісу, які падае да таго нават ня сам кандыдат, а рэдакцыя газэты, нельга даведацца аб поглядзе таго ці іншага кандыдата на пастаўленыя намі пытаньні. Пры папярэднім выбарным законе, калі кандыдаты йшлі ад пэўных палітычных партыяў гэта было не патрэбна, бо-ж праграма кожнай палітычнай партыі ўсім была ведама, але цяпер, калі кандыдатура пасла выстаўляецца паасобнымі учасьнікамі прадвыбарных сабраньняў, такая **дэклярацыя з'яўляецца неабходнай.**

Каб сярод кандыдатаў на паслоў былі беларусы, дык зразумела, што і бяз іх дэклярацыяў мы ведалі-б аб іх палітычна-грамадзкіх паглядах і выбар кандыдата на пасла, за якога трэба было-б галасаваць, быў-бы для нас, Беларусаў, лёгкі. Дзеля таго-ж, што сярод кандыдатаў на паслоў, як мы ўжо зазначалі, няма **ані воднага беларуса**, пастараемся бесстаронна схарактарызаваць некаторых кандыдатаў палякоў, бліжэй ведамых нашай рэдакцыі на падставе іх дасюлешняй грамадзка-палітычнай працы і адносінаў да беларускай справы наагул.

1. Грам. К. Акуліч (па польску пішацца Kazimierz Okulicz) — галоўны рэдактар газэты „Кур'ер Віл.", публіцыст, былы пасол Сойму. Належыць да групы Віленскіх дэмократаў, цікавіцца пытаньнямі краёвымі наагул, а беларускім у асаблівасьці, прыхільны да Беларусаў і староннік таго, каб Беларусам была дадзена магчымасьць культурна-нацыянальнай аўтономіі.

2) Праф. С. Владычка (па польску пішацца: Stanisław Władyczko) выдатны вучоны і добры арганізатар, дэмократ, але палітычнымі пытаньнямі не займаўся. Быў даўжэйшы час апякуном Беларускага Студэнскага Саюзу і адсюль добра ведамы беларускай студэнскай моладзі і старэйшаму грамадзянству як сымпатык беларусаў.

3) Грам. С. Гэрмановіч (па польску пішацца Stanisław Hermanowicz) бухгальтэр — тэхнік — чалавек працы, які ўласным мазалём прабіваў сабе жыцьцёвую дарогу. Да Беларускага пытаньня адносіцца прыхільна.

4) Ген. Жэлігоўскі (папольску пішацца Lucjan Żeligowski) —палітычныя яго погляды нам ня ведамы. Найлепш знаюць яго тыя сяляне, якія стыкаліся з ім на грунце гаспадарчым. Як адносіцца да культурна нацыянальных патрэбаў беларусаў — ня ведаем.

5) Б. пасол В. Камінскі (папольску пішацца Władysław Kamiński) шмат працаваў будучы паслом у папярэднім Сойме ў галіне гаспадарчай. Асабліва дбаў аб інтарэсы малазямельнага сялянства. Дэмакрат. Пагляды яго на беларускую справу бліжэй нам няведамы.

Акром пералічаных кандыдатаў добра ведамы рэдакцыі на падставе іх палітычнае дзеяльнасьці ды публічных выступленьнях у прэсе б. паслы: **Станіслаў Мацкевіч** (папольску — Stanisław Mackiewicz) **і Барыс Пімонаў** (Borys Pimonow). **Адзін паляк-шовініст, другі маскаль — абодвы прадстаўнікі багачоў, монархісты, ведамыя сваімі варожымі выступленьнямі супроць Беларусаў.**

Пра рэшту кандыдатаў нічога сказаць ня можам, бо іх ня ведаем, а ніякіх дэкларацыяў ад іх ня маем. Можа яны добра ведамы на мясцох, але аб гэтым няхай рашае кожны выбаршчык паводле свайго сумленьня, памятаючы аб тым, каб была пэўнасьць, што выбраны кандыдат ня будзе шкодны для беларускае справы.

Як выйсьці з тупіка.

Няраз балючая праўда куды лепшая і дае больш пажаданыя рэзультаы, чымсь хаваньне і маскаваньне недахопаў; бо-ж праўда гэная спрычыняецца да пазнаньня балячак, з каторымі пасьля можна і трэба змагацца. Гэтак дыктуе цьвёрдая лёгіка жыцьця.

У жыцьці народаў, якія адсталі ў сваім разьвіцьці ад іншых, часта з прычын ад іх беспасярэдна незалежных, спатыкаем такія мамэнты, якія вымагаюць энэргічнай дзеяльнасьці, а пазнаньне балючай праўды паказвае, якімі мэтодамі дадзенае грамадзянства павінна ў сваёй дзеяльнасьці паслугоўвацца. Эволюцыя ці нават рэволюцыя, якія творацца пад уплывам тых ці іншых фактаў ды разумовых кірункаў, маняцца, згодна з гэтымі кірункамі, будаваць новыя вартасьці на пагарэлішчы старых. Але жыцьцё ёсьць жыцьцём і найчасьцей ідзе яно ўласнымі сьцежкамі, ня тымі, да каторых хацела-б яго скіраваць творчая думка. Ня гледзячы аднак на гэта, тэорытычная аснована згуртаванага высілку, які рэалізуе тэорыю, усёжтакі мае свае глыбокія вартасьці, бо-ж грамадзянства ўзгадованае на ёй адбівае пэўную эпоху, каторая атрымоўвае такім чынам асобнае, індывідуальнае аблічча, пераходзячае ў гісторыю.

Калі прыгледзімся да сучаснай беларускай сапраўднасьці, то нажаль — прыняўшы аксыёму, што праўда лепшая ад найлепшай маны — мусім сьцвердзіць, што ў разьвіцьці сваім мы значна адсталі ад іншых народаў і дзеля гэтага працу, якую маем выканаць, мы павінны вясьці вельмі й вельмі энэргічна. Аднэй рамантычнай думкай мы шмат не дасяганем аднэй-жа ізноў пазытыўнай—мы таксама мала здабудзем, бо першая пабуджае эмоцыянальную (пачуцьцёвую) сфэру душы грамадзянства, дае волю і веру ў дзеяльнасьць бяз рэальных магчымасьцяй, другая-ж, разьвіваючы пазытыўныя і матэр'яльныя вартасьці, не дае веры і энтузыязму малой групе ў барацьбе з групай пераважаючай.

Разбуджаная ў пачатку XX стагодзьдзя беларуская нацыянальная сьведамасьць сваімі перадавымі адзінкамі, пранікла і пранікае ўсьцяж глыбей у масы, каб вырваць іх з апатыі і прыгнечаньня. Гэтыя перадавыя адзінкі, якія дагэтуль становяць яшчэ нязначны працэнт беларускага народу ў Польшчы, дасягнулі ў сваім разьвіцьці вышыні заходня-эўрапейскага роўня, як пэўнага роду мэты, да каторай рэшта грамадзянства павінна ўсімі сіламі падняцца, павялічваючы такім чынам аснаўны капітал для лепшай долі Беларусаў.

Ацаняючы гісторыю беларускага адраджэнскага руху праз прызму сучасных вартасьцяй, трэба бязумоўна сьцьвердзіць, што шлях да адраджэньня выбраны быў правільны, бо праца пачалася ад пашырэньня асьветы і закладаньня школаў, каторыя сталіся варштатам сучаснай асьветнай і ўзгадаваўчай думкі. Сям'я гэтую ролю споўніць не магла, бо ня мела для гэтага адпаведных варункаў.

Разбуджаныя надзеі і лятуценьні беларускага народу ня зьдзейсьніліся. Пасьля сусветнай вайны, Вэрсальскі і Рыскі трактаты падзялілі Беларусаў трыма межамі новых дзяржаўных арганізмаў, у граніцах каторых беларускі адраджэнскі рух імкнецца да сваёй мэты132 рознымі дарогамі, залежнымі ад унутраных варункаў і соцыяльных ладаў гэтых дзяржаваў. Асабліва розьняцца між сабой гэтыя шляхі і адраджэнская праца Беларусаў у Б.С.С.Р. і Польшчы, хаця пэўнае, невялікае праніканьне ўплываў існуе.

Гэнае разьбіцьцё Беларусаў на два сьветы паглыбляецца ўсьцяж і калі такі стан рэчы патрывае даўжэй, створыць ён два зусім розныя характарам, культурай, а нават і палітычна-соцыяльнай думкай грамадзянствы. Аб гэтым кожны беларус павінен добра памятаць. У межах Польшчы мы, Беларусы, жывем у параўнаньні з усім насельніцтвам вялікай групаю і дзеля гэтага ў рамах гэтай Дзяржавы, мы, як поўнапраўныя грамадзяне, маем права і хочам будаваць уласнымі рукамі сваю будучыню.

І тут якраз нашая сапраўднасьць вельмі сумная. Зьяўляемся элемэнтам землеробскім, пабзбаўленым капіталу, уласных вытворчых сродкаў, цесна-злучанай грамадзкай групы і агульнай творчай думкі. Нашае арганізацыйнае жыцьцё апіралася дагэтуль фармальна, — з некаторымі выняткамі, — на лятуценьнях — ілюзыі, на добрай волі іншых. Ужо час, каб мы ўсьведамілі сабе нашую ролю, як народу, білянс дасюлешніх высілкаў і зробленых памылак і пачалі новы пэрыяд адраджэньня. Трэба вытварыць проста новую супольную думку, каторая зьмяшчала б у сабе і пачуцьцёвыя і пазытыўна-рэальныя элемэнты, а такжа і энтузыязм арганізацыйнага высілку. Трэба напружыць усю сваю волю і энэргію для падняцьця матэр'яльнага і асьветнага стану нашага грамадзянства. Маем на ўвазе звычайную здаровую, абапёртую на сучаснай польска-беларускай сапраўднасьці, палітычна - грамадзка - культурную думку, да правядзеньня ў жыцьцё каторай павінен бязупынна імкнуцца ўвесь высілак беларускага народу.

Каб думку гэтую ясна апрацаваць, а нават акрэсьліць, прааналізуем коратка аснаўныя рысы Польскае Дзяржавы, якая паўстала з аднаго боку дзякуючы вытварыўшайся міжнароднай сытуацыі, з другога—дзякуючы высілку, волі і ахвярнасьці свайго народу і свайго Павадыра сьв. п. Маршалка Пілсудскага. Сяньня мэты і заданьні, а такажа будучы быт Польшчы апіраюцца на праводжаньні ў жыцьцё лёзунгаў, якія пранікаюць штораз глыбей у агульную сьведамасьць усіх палякаў, і зводзяцца да наступнага:

1) Польшча павінна быць мілітарна моцнай на зямлі, моры і ў паветры;

2) павінна быць духова сільнай праз стварэньне ўласных навуковых і гаспадарчых кадраў, а таксама сьведамага профэсіянальнага

грамадзянства, якое-б добра разумела заданьні сваёй грамадзкай пляцоўкі;

3) урэшце павінна быць сільнай эканамічна праз стварэньне гаспадарчага быту, незалежнага ад добрай волі ці ласкі сваіх суседзяў.

Усе гэтыя заданьні ўжо рэалізуюцца і ў не аднэй галіне асягнены нават паважныя рэзультаты. Толькі ў справе нацыянальных меншасьцяў, нажаль, ня відаць дагэтуль яшчэ выразнай лініі і якраз на гэтай плошчы паўстаюць усе конфлікты між польскай большасьцяй і нацыянальнымі меншасьцямі, — конфлікты, аснова якіх ня толькі палітычная, але перадусім соцыяльная.

Цэнтралістычныя тэндэнцыі Дзяржавы ўплываюць на эканамічнае разьвіцьцё сталіцы і яе ваколіцаў, а таксама прамысловых цэнтраў, у той час як рубяжы Дзяржавы зусім забытыя. Асабліва моцна адчуваюць гэта нашыя землі, якія апынуліся ў найгоршым палажэньні, што можна пацьвердзіць наступнымі тэзамі:

1) Царскі ўрад ня толькі ня дбаў аб нашых землях, але ўсчэ зумысьля перашкаджаў у падняцьці культуры і таму нічога дзіўнага, што сяньня мы не змаглі пайсьці на выперадкі з такімі акругамі, як Пазнаньшчына і Куявы.

2) Хочучы свае прадукты вывозіць заграніцу, — каб узмоцніцца эканамічна, — трэба было-б выкарыстаць колішнія водныя шляхі, г. зн. Вільлю і Нёман на Клайпэду, асабліва для сплаву прадуктаў лясного промыслу, лёну і гадаўляных прадуктаў — але гэта немагчыма будзе датуль, пакуль не адчыніцца літоўская граніца.

3) Пры сяньняшніх умовах экспорт ня можа належна разьвіцца, бо перашкаджае яму каштоўная вельмі і даўгая чыгункавая дарога праз Варшаву ў Гдыню ці Гданск. Цана экспорту так павялічваецца, што бяз вялікага капіталу, няма чаго й думаць, каб можна было паставіць яго на шырокую нагу.

4) Недахоп жалезных ды ўпарадкаваных грунтовых дарогаў перашкаджае таксама належнаму абароту на ўнутраных рынках.

Усё гэта разам узятае паказвае нам, што нашая гаспадарчая сытуацыя вельмі цяжкая. Чакаць ад некуль помачы нам ня прыходзіцца, а трэба разьлічаць выключна на ўласныя сілу. І таму якраз у нашым адраджэнскім руху і павінна знайсьціся месца для старога пазытыўнага лёзунгу: „*праца ад асноваў*“, праца грунтоўная і энэргічная,—багатая ў рэзультаты. Мы не павінны і ня можам лічыць на разьвіцьцё толькі дасюлешняй прадукцыі, — наадварот, мы павінны пазнаць іншыя магчымасьці выкарыстаньня тэрэну даходнымі работамі. Збажовая гаспадарка, пры сяньняшнай масавай прадукцыі гэтага артыкулу, на малых абшарах, якія якраз пераважна знаходзяцца ў руках Беларусаў,—абсолютна не аплачваецца, у той час як іншыя прадукты, маючыя характар сырца для далейшай перапрацоўкі, а нават натуральнага фабрыкату, прыкладам, мёд, грыбы, рыбы і т. п.—зьяўляюцца дасканалым даходным артыкулам, які карыстаецца вялікім попытам пры добрай цане. Як бачым, перад намі зарысоўваюцца розныя магчымасьці, якіх можна выкарыстаць якраз у малых гаспадарках. Нажаль, гаспадары нашыя часта ня ведаюць, як прыступіць да такой новай гаспадаркі, бо ніколі ня бачылі, як гэта робіцца і таму адносяцца да ўсяго гэтага з пэўным недаверам. Але хай толькі спрабуе пераканацца, а напэўна першы будзе вучыць другіх. Магчымасьцяў на нашых землях ёсьць шмат, напрыклад: лён, канапля, мёд, фрукты, гадоўля футравой зьвярыны, рыбы, грыбы і г. д, вымагаюць яны толькі папулярнай апрацоўкі для нашага сялянства.

Канчаючы гэты артыкул мусім сказаць, што наш *адраджэнскі рух павінен быць романтычны па форме, а пазытыўны па зьмесце*.

Сільныя духова і матэр'яльна створым тып Беларуса, які сьмела будзе глядзець у будучыню.

З. Я.

Радасьць львоўскіх масквафілаў.

Дзе Львоў, а дзе Менск? Здавалася-б, няма з чаго радавацца львоўскім масквафілам з тыднёвіка „Русскій Голос“, калі бальшавізм у Менску робіць грубы маскоўскі гвалт над беларускаю мовою, рэфармуючы нашу граматыку, каб зблізіць беларускую мову з расейскаю?

Дый што за інтэрас маскалём да беларускага правапісу? Напр., нас зусім ня цікавіць, чаму гэта львоўскія масквафілы зрэформавалі расейскую граматыку, адкінуўшы цьвёрды знак, а затрымаўшы *ять*. Гэта—іх *русское дело*.

Для нас бальшавізм ёсьць страшнаю хваробаю ня толькі для беларуса, але і для праўдзівага маскаля, як і для ўсяе паўтары сотні народаў былое расейскае імпэрыі — цяперашняга СССР. Ня так зусім справа выглядае для львоўскіх масквафілаў з газэткі „Русскій Голос“. Для іх мілаю робіцца нават і бальшавіцкая ўлада, калі яна, па прыкладу старога царскага рэжыму, душыць кожную беларускую асаблівасьць. На мове маскалёў (маскоўскіх ці львоўскіх ўсё роўна) гэта — „*борьба с сепаратистическими уклонами*“.

У вуснах маскалёў праўдзівых —маскоўскіх — такая фраза для нас зусім нядзіўная, бо даўно вядомая і палітычна зразумелая. У вуснах львоўскіх „маскалёў“ яна выглядае на праяву незразумелай для нас цялячай радасьці; бо якая радасьць, напр., беларусу з таго, што калісь, вельмі даўно, у адзін ясны дзень, македонская або рымская імпэрыя павялічылася на адну новую правінцыю? Аказваецца, што масквафільскае сэрца львоўскіх „русскіх“ рэагуе на маскоўскія „заваяваньні“ іначай: кожная праява маскоўскае велікадзяржаўнасьці (чырвонае ці царскае гэта няважна) вельмі цешыць гэтае сэрца.

У № 30 (719) „Русскаго Голоса“ за 25-е мінулага жніўня нейкі п. Б. С. зьмясьціў цэлы артыкул „Вопрос о языкѣ Бѣлоруссіи“, у якім вельмі цікава асьвятляе справу праведзенай бальшавікамі рэформы беларускага правапісу. Якбы робячы зусім напатрэбны рэвэранс цэнтральным маскоўскім уладам. п. Б. С. піша:

> *Послѣднія событія доказываютъ, что центральныя совѣтскія власти внимательно относятся к проявленіям внутри СССР національных теченій, прекращая их в корнѣ, поскольку таковыя обнаруживаютъ сепаратистическіе уклоны. Об этом свидѣтельствует постановка вопроса о языкѣ в сов. Бѣлоруссіи*.

Для нас гэткая маскоўская ўвага да нашае мовы—не навіна. Але зусім нячуваным выназдам зьяўляюцца далейшыя словы савета-масква-фільскага аўтора, калі ён кажа:

> „Атрымаўшы з умацаваньнем бальшавіцкае ўлады ў Расеі поўную нацыянальную свабоду, беларусы энэргічна ўзяліся за стварэньне і разьвіцьцё беларускае, літэратуры мовы, навукі і г. д“

Ніводзін чэсны маскаль ня скажа, што бальшавікі, *з узмацненьнем свае ўлады*, далі каму-небудзь *поўную нацыянальную свабоду?* Бо добра ведама, што гэтай поўнай нацыянальнай свабоды ня маюць сяньня нават і самі маскалі ў сваёй роднай Маскве. Ня менш ведама, што Масква ніколі не пясьціла беларусаў якімі-небудзь спэцыяльнымі прывілеямі.

Але п. Б. С., відаць, трымаецца мілай яго „русскай“ душы маскоўскай прыказкі: „*Не любо — не слушай, а врать не мѣшай*“... Права беларускага народу на сваю мову, літэратуру, навуку і г. д., права нікому, здаецца, у Львове няшкоднае, ён лічыць бальшавіцкім дабрадзействам. А, выходзячы з гэтага, *врет как пишет*, калі расказвае далей гісторыю бальшавіцкай рэформы над нашай моваю. Кажучы, што граматыка Тарашкевіча выдана ў 1918 г., нібыто пасьля таго, як „зьявіліся беларускія школы з беларускаю моваю выкладаньня, беларускі унівэрсытэт і беларуская Акадэмія Навук у Менску“, п. Б. С. зусім забываецца, што ніякага „ўмацаваньня“ бальшавіцкае ўлады ў тым самым Менску ні ў 1918, ні ў 1919, а нават і ў палове 1920 г. ня было.

Бальшавіцкая навала захапіла Менск 10 ліпня 1920 г. з польскіх рук, мір у Рызе падпісаны ў 1921 г.; калі-ж у Беларусі „ўмацавалася“ бальшавіцкая ўлада, а з ёю быццым і „поўная нацыянальная“ наша свабода?

Львоўскі масквафіл проста кампраміту расейскае друкаванае слова, якое навучыла нас творамі Толстых і Дастаеўскіх шанаваць яго, за яго вялікую любоў да праўды.

Не гістарычная ці жыцьцёвая праўда кіруе пяром пісакі з „Русскаго Голоса“, а сьляпы маскоўскі цэнтралізм, бяз ніякай розьніцы колераў яго. Успамінаючы аб дэкрэце *совнаркому* БССР за 28.VIII. 1933 году аб рэформе нашай граматыкі, п. Б. С., мусі да ведама свайго маскоўскага начальства, падае: „успомненым дэкрэтам заставілі незадаволены беларускія сэпаратыстыя, што імкнуцца стварыць асобную беларускую „нацыю“, мову, літэратуру і г. д.“

З няўтоенай радасьцю, хоць раз у сваім артыкуле, п. Б. С. перадае горкую для кожнага беларуса праўду аб прасьледаваньні бальшавікамі беларускіх вучоных. Але вось пад якім сосам выходзіць у яго гэтая праўда:

> „*Характерно и то, что нынѣ в БССР нѣт почти ни одного из тѣх ученых, которые именно работали на углубленіе бѣлорусскаго языковаго сепаратизма. Бузук находится в тюрьме, Некрашевич был арестован и сослан подобная участь постигла Льосика и*

Дзяўчына.

(Расказ безработнага).

(Глядзі № 20 „Роднага Краю“).

— Ха-ха-ха! у крамцы!... Ці-ж я здурэла?

— То-то ж і яно!...

Насустрэчу нам грукацеў цягнік. Схіліўшы на бок, залезьлі на бокі вал насыпу. Селі. Праз мінуту, пыхкаючы іскрамі лёкомотывы, бы нейкі гігантычны кавальскі мех, праляцеў стужкаю агністых вачэй-вокнаў пасажырскі цягнік; дробны водгук стрывожыў недалёка драмаўшы лес.

— Фю-фю-фю-у-у!— засьвістаў паравоз, вітаючы станцыю і хутка ізноў усё сьціхла.

Мы нейкі час маўчалі, ачараваныя харством ліпнёвай ночы. Нарэшце Верка першая пачала гутарку.

— Ня ведаю, як і дзякаваць табе за кніжкі. Страшэнна люблю чытаць, але гэткіх, за свае 10 рублёў месячнае пэнсіі, не магу набываць кніжак. Хто табе найбольш падабаецца, напрыклад, з „Ямы“?

— Платонова.

— А Ліхонін?

— Таксама і Ліхонін.

— Ну, а з жанчын хто?

— З жанчын?... Хіба-ж там жанчыны? Так нейкія рэчы, найманыя па таксе, як сама адна з іх кажа; здаецца, Жэнька. Усе яны—ахвяры грамадзкага тэмпэрамэнту, няшчасныя стварэньні, абернеными ў тавар.

— Жывы тавар! — папраўіла Верка. — А скажы шчыра, ці ты, як мужчына, прачытаўшы першы раз гэтую кнігу, не падумаў, каб самому пайсьці ў гэткую „яму“?

— Наагул я туды ніколі не думаў ісьці. А кніга пераканала мяне, што раблю зусім добра.

— А ці ты думаў калі-небудзь, што трэба жаніцца?

— Не, ніколі.

— Чаму?

— Ня ведаю. Мусі рана мне яшчэ пра гэта думаць.

— А якую жонку ты хацеў-бы мець?

— Ніякай. Кажу табе, што ня думаў пра гэта.

— Дзіўна!

— Нічога дзіўнага, Верка. Жывём мы ў нейкую, сказаў-бы я, ідэалістычную эпоху. За намі—наўдалая рэвалюцыя, цяпер—чорная рэакцыя ды барацьба за ідэалы—з другога боку. Дзе тут думаць пра асабістыя справы? Мы—дзеці свайго часу.

— „Дзеці“ па дваццаць гадоў!—жартуе Верка.—Але я разумею, што ты хацеў сказаць... Кінь клеіць дурня, ня шукай мудрых слоў. Няўжо-ж ты дасюль нікога не кахаў?—раптам спыталася яна.

— Цябе гэта цікавіць? Магу сказаць. Маці роднай мова і пасаромеўся-б расказаць пра гэта, а табе магу.

— Ну, дык кажы, толькі ня выдумвай.

— Што тут выдумваць? Дурней і ня выдумаеш, як гэта ўсё выйшла. Гадоў тры назад залезла мне ў вочы нязвычайнае красы блёндынка. Сірата. Маці яе жыве на зусім малую ўдовіную рэнту. Ix дзьве сястры, але другая, старшая, зусім нехарошая. Каля паўгода я ўздыхаў, таміўся нейкім невядомым мне да таго часу пачуцьцём, салодкім і вострым, даводзіўшым сэрца няраз да няяпоснага болю. Я здалёк валачыўся па пятах Зінкі, кожную раніцу стараўся выйсьці насустрэчу ёй на тую вуліцу, якою яна на працу хадзіла ў аптэку. Пісаў ёй пісьмы, некаторыя ў вершах. Адказу ня меў ніякага. Праўда адзін адказ быў: на primo aprilis я атрымаў адкрытку—з бутэлькі ў галаву карыкатурная мужчыны ліўся... алей, а ўнізе адпаведны вершык. Але і гэта выразная іронія не астудзіла мяне. Я адказаў пакорным рабскім вершам. Але і на гэты раз адказу ня было. На вызначаныя мною сустрэчы Зінка ня прыходзіла (фармальна я навет ня быў з ёю знаёмы). Нарэшце, раз я напісаў ёй рашуча, што калі ня прыдзе а 10 гадзіне ўвечары, ў такі й такі дзень, у гарадзкі сад да фонтану, дык пайду праз гадзіну мяне ўжо ня будзе сярод жывых. Ня прыйшла. Я сур'ёзна думаў пра самагубства; рэвальвэр быў у кішані...

— Бедны! — шэптам перабіла Верка.

— Ня бедны, а дурань... Спазмы падходзілі мне пад горла, горкае пачуцьцё адзіноты, бязадольнасьці і крыўды нарастала ў грудзёх з кожнаю мінутай мацней, пасьля вызначанае 10-ае гадзіны... Вось ужо сорак пяць мінут, сорак пяць, сорак сем... пяцьдзесят... Абмацваю рэвальвэр—ёсьць... Раптам... як думаеш, што ўратавала мяне?...

— Яна прыйшла,— падхапляе Верка.

— Не, ня прыйшла... Маці ўратавала мяне, мая маці... простая думка аб ёй. „Якое права я маю раніць матчынае сэрца?“—раптам пранізала маю галаву новая думка. І балючае пытаньне, — ці-ж мяне так ужо ніхто і ня любіць на сьвеце, ніводная істота, ці-ж Зінка—гэта ўжо ўвесь сьвет?—На гэтае пытаньне я знайшоў вельмі просты адказ: „Маці! маці мяне любіць, лепш, як хто іншы! Яна

другіх, Дурново уѣхал в Москву".

Некрашэвіч і Лёсік, добра вядомыя беларусы, але які сэнс служыць ня чыстай навуцы, а „бела рускаму сэпаратызму" мог быць для украінца Бузука або для веліхароса Дурново, чэсны след якіх на беларускім навуковым полі патрапіць ацаніць, як беларуская навука, так і ўвесь беларускі народ?

Канчае свой артыкул п. Б. С. з поўным задаволеньнем:

„Актыўнасьць і рашучасьць савецкае ўлады ў адношаньні да праяўляных тут і там сэпаратыстычных языковых ухілаў ня горшая за якую хаця нацыянальную ўладу ў капіталістычнай дзяржаве. І у гэтым СССР ня розьніцца ад даваннае Расеі, которая дапушчала свабоднае развіцьцё трох рускіх народнасьцяў, але выступала рашуча проці праяўленьня імі сэпаратыстычных тэндэнцыяў, скірованых на разьбіцьцё нацыянальнага і ў далейшым палітычнага цэлага расейскага арганізму".

Старая, добра вядомая, песьня! Бо свабоднае разьвіцьцё ў даваннай Расеі настолькі дапушчалася для беларусаў, што пецербурскаму цэнзару нават сельска гаспадарчага зьместу беларускую брашуру прыходзілася нашым культурнікам падсоўваць, як... бауларскую!

На матыў „*политическаго цѣльнаго русскаго организма*", выкрытага пісакаю з „Рус. Голоса", можам не адклікацца: ніякае нацыянальнае сваяцтва нас з п. Б. С. ня лучыць.

Львоўскія масквафілы могуць сабе цешыцца з маскоўскага бальшавізму і з яго чырвона-імпэрыялістычнага зьдзеку над беларускаю моваю. Мы, аднак, шануючы сваю чалавечую годнасьць, ня можам дзяліцца з імі гэтай „радасьцю", ня гледзячы на іх „*общерусское*" і „брацкае" падлабуньваньне ды на дэклямацыю аб „трох рускіх народнасьцях".

Радзім львоўскім „братушкам" лепш павучыцца граматна пісаць парасейску (цытаты з „*Р. Г.*" *прыведзены* тут без паправак), а пытаньне аб беларускай граматыцы пакінуць самым беларусам.

К.

Прысылайце падпіску на газэту „РОДНЫ КРАЙ".

Новыя хмары над Далекім Усходам.

Пад гэткім загалоўкам знаходзім у № 200 „Gazety Polskiej" цікавы артыкул яе заўсёды добра паінфармованага маскоўскага корэспондэнта п. Отмара, каторы піша, што „адпружаньне ў савецкаяпонскіх адносінах, якога з тугою чакалі ў Маскве, ў рэзультаце прадажы ўсходня-кітайскае чугункі, цягнулася дакладна... шэсьць тыдняў. Бо ўжо 1-га траўня дзесяцёх японска-манджурскіх жаўнераў перайшлі савецкую граніцу паміж горадам Гродэково і станцыяй Пагранічная ды абстралялі патруль савецкае пагранічнае варты, забіваючы двух жаўнераў.

Гэтая, па меншай меры, злосная форма адсьвяткаваньня „міжнароднага пролетарскага сьвята" японскаю стараною—пачала цыкль інцыдэнтаў, выглядаючых вельмі паважна, ня гледзячы на вельмі злагоджаныя „разуменьні аб „нечапанасьці граніцаў" і „дзяржаўным прэстыжы", якія на Далёкім Усходзе павінны быць датарноўванымі, калі хочацца ўхіліцца ад бесперарыўных „праўдзівых" ваенных дзеяньняў.

Дасюль савецкая прэса, апрача прыведзенага вышэй першамайскага інцыдэнту, апублікавала гэткія здарэньні:

6-га траўня, з манджурскага берагу Амуру абстраляны быў савецкі патруль, забіваючы аднаго жаўнера і ранячы другога; 3 га чэрвеня аналёгічны друхасабовы патруль быў абстраляны з-заду аддзелам у 20 японска-манджурскіх жаўнераў, якія зрабілі засаду, сьпярша перабраўшыся на тэрыторыю СССР, прычым (паводле савецкае вэрсіі) камандзір патруля быў забіты, а труп яго забраны на манджурскі бок.

Нязвычайна характарнымі для тамашніх адносін зьяўляюцца рашучыя запярэчаньні японскае стараны, которая цьвердзіць, што гэты інцыдэнт адбыўся на тэрыторыі Манджу-Го...

Дзень 16-га чэрвеня багаты быў аж у чатыры інцыдэнты: раніцаю манджурская кананерка абстраляла чайку з савецкім патрулём, увечары—праз Амур — манджурскія кулямёты выпусьцілі тры „доўгія сэрыі" да вёскі Паліха (на поўнач ад Благавешчанску), пасьля чаго абстраляна была савецкая кананерка, а таксама прахадзіўшы савецкім берагам пагранічны патруль.

23-га чэрвеня японскі аддзел, у складзе 10 жаўнераў з 2 афіцэрамі, заглыбіўся больш як на паўкілёмэтра ў тэрыторыю СССР, што паўтарылася таксама і 24 чэрвеня. Пабыт касавокіх гасьцей цягнуўся кожны раз каля шасьцёх гадзін.

Урэшце—рэкардовым... інцыдэнтам было сфорсаваньне 27 чэрвеня дзьвюма японскімі кананеркамі г. зв. Поярковскага Каналу на Амуры, што аддзяляе Хабараўск ад вострава Сандзячоу. Ня гледзячы на сыгналы пагранічнае варты, абедзьве кананеркі прадэфілявалі перад самаю сталіцаю „далёка-ўсходняга краю" — Хабараўскам—з гарматамі і кулямётамі, наведзенымі на савецкія вартоўні, прычым з палубаў фатаграфавалася ўсё, што толькі далося...

Японская старана цьвердзіць, што ўспомнены востраў належыць да Манджу-Го, хоць мапа, далучаная да пэкінскага трактату 1860 г., востраў гэты прызнае Расеі".

Аднак п. Отмар піша, што ён меў аказію ўласнымі вачыма бачыць „контр-аргумэнт"—навюсенькую японскую мапу, паводле якое ня толькі „спорны" востраў, а нават і самы Хабараўск інкорпораваны да Манджурыі.

Далей п. Отмар кажа, што справу магчымага заключэньня савецка-японскага пакту аб ненападаньні японская старана катэгарычна ўзалежнівае ад дэмілітарызацыі савецкага Далёкага Усходу, а варунак гэты для савецкае стараны, пры ўсёй „любові да міру" — абсалютна няпрыймальны.

Ізноў-жа Японія, здаецца, ніколі не супакоіцца, маючы „на карку" 200-тысячную, а нават, як некаторыя хочуць, 300 тысячную савецкую армію на Амуры і Уссуры, ды асабліва авіацыйную базу ў Уладывастоку з аэропланамі, якія могуць абніць найжыцьцёвейшыя цэнтры японскага архіпэлягу...

— Гэта ёсьць аснаўным грунтам,—піша п. Отмар, — заўсёдных конфліктаў, якіх, здаецца, ня здолее зьмягчыць хвалёная ўступчывасьць савецкае стараны ўва ўсіх іншых „спорных пытаньнях", увесь час высоўваных Токіо, якое, напр., патрэбавала апошнім часам рэвізіі вельмі выгаднае для яго конвэнцыі аб рыбалоўстве на савецкіх водах, хоць Масква згадзілася на адсрочку яе.

Да ўсяго гэтага—ізноў нарушаныя савецка-японскія адносіны ўскладняюцца мангольскім пытаньнем.

Справы гэтыя пачаліся яшчэ ў студні бяг. году, калі якраз — пасьля раду падгатоўчых шагоў, пераважна ў постаці частых конфэрэнцыяў, выгнаных з свайго краю „антыфэодальнаю" рэвалюцыяй, мангольскіх князькоў у Чанг-Чунгу (сталіца Манджу-Куо) —манджурскія ўлады падвялі пад пытаньне дзяржаўную прыналежнасьць вокругу Халхін-Сумэ, які творыць клін паміж Манджурыяй і правінцыяй Чагар.

Трохтыднёвыя паседжаньні дэлегацыі Мангольскае Народнае Рэспублікі з поўнамоцнікамі манджурскага ўраду скончыліся нічым, таму што — паводле атрыманых інформацыяў — манджурская старана мела патрэбаваць... наваязаньня дыплёматычных зносін паміж Манджу-Куо і Манголіяй, на што манголы ня мелі поўнамоцтваў, ці, лепш кажучы, пазваленьня ад... „магутнага апякуна" з Захаду (Савецкага Саюзу — *Рэд.*).

Затым справы прынялі зусім банальны абарот: на мангольскай тэрыторыі „згінуў" японскі афіцэр-фатограф у кампаньні з тлумачом — „белым" расейцам. Мангольская старана цьвердзіць, што іх выдалі зараз-жа манджурскім пагранічнікам, „якія адмаўляліся іх прыняць", але, пасьля доўгага торгу, прынялі (пад расьпіску). А тымчасам манджурская старана выказвае думку, што абодва і надалей зьяўляюцца затрыманымі на тэрыторыі Манголіі, прычым трэбуе раду тыповых актаў... асаблівы ў сэнсе адчыненьня граніцаў Мангольскае Народнае Рэспублікі для прадстаўнікоў квантунскае арміі, а таксама збудаваньня японскае тэлеграфнае лініі.

Гэта ёсьць для Масквы справаю, куды больш балючаю, як інцыдэнты на Амуры, бо, ня гледзячы на тое, што Манголія—адзін з найбольш убогіх краёў сьвету, — апанаваньне яе японскімі ўплывамі стварае магчымасьць стратэгічнага „выхаду" на Захад ад Іркуцку, што змусіць Саветы прадоўжыць „абаронныя загады" на ўсю савецка-мангольскую граніцу, которая цяпер (у сэнсе мілітарным) як быццам і ня істнуе...

Навучайце сваіх дзяцей чытаць і пісаць пабеларуску!

вынасіла мяне пад сэрцам сваім, пусьціла на сьвет, дала мне жыцьцё! Ці-ж я калека, каб адракацца ад яго?"

Сьлёзы радасьці папяклі з юнацкіх вачэй маіх; устаю з лаўкі, на якой сядзеў, вымаю з кішаня рэвальвер і шпургаю яго далёка ў густы шырокі куст бэзу.

Не пайшоў, а паляцеў я дамоў. Гэтак лёгка неяк адразу зрабілася. На сьцяне ў маім пакоі вісеў абраз Мадонны — адбітка, выразаная з журналу. У малітвенным экстазе я прыліп губамі да рук Багародзіцы, як найвышэйшага сымболю мацярынства... Лёг і заснуў шчасьлівым сном бязгрэшных. Гэтак вось і вылячыўся я ад бязглуздае тугі па Зінцы.

— І ты больш яе ня цікавіў? дзе яна цяпер? — спыталася Верка.

— На вуліцы апынулася, як маці яе хутка памёрла. Я часта бачыў яе ў тым самым садзе, то з афіцэрам якім-небудзь, то з атлетам з цырку, з вядомымі ўсяму гораду сынкамі купцоў ды банкіраў, чорт ведае з кім яшчэ. Раз, у народнае сьвята, іграла ў садзе музыка, гарэлі фэйерверкі, таўклася густа публіка па галоўнай алеі. Я з кампаньяй выпіў, як мае быць, у буфеце. Выйшлі мы ў натаўп, аж бачу Зінка спацыруе пад руку з нейкім маладым юнкерам. Падыходжу да квяцярніка, купляю ўсе крывава-чырвоныя рожы, — шмат рожаў! — і высыпаю ёй на галаву. Юнкер падняў скандал, але дружны сьмех маіх пяцёх таварышоў і мой рашучы выгляд даў яму зразумець, што жарты благія... Цяпер Зінка зьехала зусім нізка і кажуць, што яе прыгожае цела можна мець за паўрубля...

— Фэ, цынік! — скрывілася Верка. — І ты ніколі больш ня думаў, каб ратаваць яе? не шкадаваў, што гэтак выйшла?...

— Чаго шкадаваць? з чаго ратаваць? сама яна вінавата...

— Тваімі вуснамі гаворыць зьняважаная мужчынская гордасьць,—заключае Верка.

— Можа быць,—дадаю я.

— Мяне дзівіць твая шчырасьць, — кажа Верка далей, — а ўсё-ж такі гэта цікава... Дзякую табе, што расказаў... Пара дамоў. Глянь—пачынае сьвітаць.

Схапляюся на ног, бяру пад паху Верку, памагаю ёй устаць. З лёгкай гутаркай, перасыпанай жартамі, кавалкамі розных рамансаў і вершаў, мы вярталіся ў горад.

Рэдкія, шчасьлівыя мінуты ў жыцьці маладых людзей! Яны мінаюць, пакідаючы ў душы доўгі, нічым не запэцканы, ўспамін...

IV.

Сьвята спорту. Купаньне ў Нёмне. Плывём чацьвёрты кілёмэтр. Нас ужо толькі трох на вадзе. На пятым кілёмэтры я ўжо адзін. Вялікая чайка, чалавек на дзесяць, паціху едзе за мной. Трыумф! Пасьля—выпіўка. Шмат гарэлкі, песьняў. Грудзі расьпірае здароўе і радасьць. Прыкідаюся моцна п'яным, змучаным. Пакідаю таварышоў. Позна ўвечары, сьпяшаюся да Веркі. Бо ізноў мы сустрэнемся адны. Дзяўчына і юнак, разам—чалавек.

Верка пазнае, што я пад градусамі; ня ідзе за горад. А мне гэтак хочацца занясьці яе, на крыльлях гарачага пачуцьця, кудысь далёка-далёка, проч ад людзей! Наадварот — яе цягне ў самую гушчу іх, туды — ў гарадзкі сад, дыхаць пылам з-пад тысяч ног, таўчыся ў натаўпе галоўнай алеі, з чужымі чалавекам пры боку. Са мной!

Верка, я ўсё прапіў, ня маю нават на білеты, — пушчаю ў ход фальшывы аргумэнт.

— Дык я маю! — пачуўся цьвёрды адказ.

— Ты мне ня верыш?

— Што? што грошай няма?

— Не, наагул.

— Ах, які ты сяго ньня нэрвовы!

— Да саду ісьці паўгадзіны, а яшчэ праз гадзіну там усё скончыцца, пагаснуць агні. Паўгадзіны ты будзеш яшчэ тут наводзіць хараство, — дакazваю ёй спакойна.

— Праўда,—згаджаецца Верка і накідае на плечы вязаную ваўняную хустку.

Ідзём на бераг Нёмна. На другім баку яго, прадмесьце зіхаціць прывабнымі агнямі. Скрыгоча піламі, багата асьветлены электрычнасьцю, тартак. Некалькі чаек праплывае сярэдзінай ракі ўніз, за вадою. У чайках моладзь пяе, пад гітары. Да вушэй нашых даляtaюць томныя мэлёдыі і словы папулярнага рамансу. Цьвіце жыцьцё. Гудзе каханьне.

Сядаем на травяністым беразе. Здаецца, што бог Эрос ударае па напружаных струнах душы мае. І Верка нейкая мілая-мілая! І мілыя чайкі з гукамі гітараў. І сонных хатки навокал. І серабрыстая, шырокая стужка няўтомнага Нёмна!...

Дарэмна мацуюся. Ніякае натужваньне ўсяе свае юнацкае волі не памагае... Абнімаю Верку за талію, гляджу ў яе спакойны, застыўшы твар, у задуманы вочы. Раптоўным рухам нахіляюся да яе белае шыі і ўпіваюся ў яе збоку гарачымі губамі...

— Адчапіся! Вось раскіс... яшчэ сіняк пасадзіш! — бароніцца Верка.

Хачу нешта казаць. Словы застываюць, душацца ў грудзёх. Ледзь вышаптаў адно толькі слова:

— Верка!...

Краўцоў Макар.

(Працяг будзе).

Кампартыя без . . . бальшавікоў.

Маскоўскі корэспондэнт „Социалистическаго Вѣстника“, які зьяўляецца органам меншавікоў на эміграцыі, дае вельмі цікавую характарыстыку цяперашніх настрояў у СССР.

„Соц. Вѣстникъ“ піша:

— Хіба што найцікавейшым зьявішчам у нашым савецкім жыцьці ёсьць цяпер эвалюцыя настрояў сярод партыйцаў і сярод беспартыйных *спэцаў*. Настроі гэтыя літаральна мяняюцца з гадзіны на гадзіну. Сярод камуністых, асабліва старых, — зьбянтэжанасьць, каторая пераходзіць у адных—у гнеў, у другіх—у паніку.

ВКП (б) аканчальна абяртаецца ў „Наркамат асаблівага назначэньня“. Тое, што было замкнута ў дужкі (б) і што павінна было напамінаць аб мінулым партыі, аб яе гераічным пэрыядзе, цяпер, як непатрэбнае, ліквідуецца.—„Бальшавікі ўжо ня ў дужках, а за рашоткай“,—з горычу сказаў мне, — сьведчыць корэспондэнт „Соц. В.“, — адзін стары бальшавік, калі гутарка зайшла аб паходзе Сталіна на астаткі „старое гвардыі“. *ВКП без бальшавікоў* — гэткі вось сэнс найнавейшага партыйнага курсу Сталіна.

Расправа Сталіна з Енукідзе тут шмат каму напомніла расправу Гітлера з Рэмам. Верныя ці няверныя офіцыяльныя цьверджаньні пра „моральны расклад“ Енукідзе, пра яго балерынаманію і вольнае абыходжаньне з казённымі грашыма — справа ня ў гэтым.—Дапусьцім,—казаў мне адзін камуністы, — што ўсё гэта так і што Енукідзе пацярпеў ня толькі за сваю мягчыню ды пакрываньне меншавікоў і опозыцыянэраў, а і за розныя штучкі. Ведама-ж, Сталін ведаў пра гэта і раней, але заплюшчваў вочы і ўсімі мерамі ўсё гэта пакрываў, пакуль не рашыў зьліквідаваць свайго старога прыяцеля, падобна да таго, як Гітлер зьліквідаваў Рэма пад сосам моральнага абурaньня.

Гэткія словы прыходзіцца чуць нярэдка, як нярэдка прыходзіцца чуць і пра тое, што „Сталін перайшоў на палажэньне Паўла І-га“. Пасьля забойства Кірава, ён нікому, кажуць, не дае веры, нават з найбліжэйшага абкружэньня. У кожным з прыбліжаных ён гатоў бачыць „графа Палена“. Гэтак Крэмль робіцца падобным да Інжынернага замчышча. Сталін кіраваў страхам, *цяпер страх пачынае кіраваць Сталіным. Ён баіцца сваіх і гатоў зрабіць стаўку на чужых.*

Тост за беспартыйных зьявіўся неспадзяванкаю для вас, за граніцай, але не для нас. Новыя ніці працягнуліся ад Сталіна да спэцаў, спэцы ізноў пачынаюць адчуваць сваю соцыяльную вагу; пры гэтым ня мае ніякага значэньня тое, ці яны маюць у кішані партыйны білет, ці не. У істоце справы яны даўно ўжо ў душы беспартыйныя бальшавікі, — паводле тэрміналёгіі Сталіна. Адзін з іх нядаўна са мною пайшоў на шчырую гутарку. Спэц, як спэц, але чалавек наглядчывы і разумны. Вось яго гутарка:

— „У пачатку генэральнае лініі нацярпеліся страху нямала, што там казаць. Кладучыся спаць, стаўлялі каля пасьцелі сундучок з порцем і мылам. Дый не таму, што грахі за сабою чулі, а таму, што тады-ж спэцаў хапалі і ліквідавалі без разбору. Цяпер я нічога не баюся, сплю спакойна, а няхай вось старыя бальшавікі стаўляюць каля пасьцелі сундучок! Факт, што мы, беспартыйныя спэцы, чуем сябе шмат бліжэй да нашага павадыра, чымся шмат і шмат якія старыя камуністыя; яны глядзяць назад, а мы — наперад. Яны баяцца яго „здрады“, а нам дарагі яго рэалізм. Яны аб сусьветнай рэвалюцыі плачуць, а нам Сталін вярнуў нашу радзіму маці. Вось са мною якое здарэньне было: сустрэўся я пасьля забойства Кірава з старым прыяцелем з ленінскае гвардыі; выказваю яму сваё абураньне з прычыны тэрорыстычнага акту, а ён, замест падзякі мне, злосна блiснуў вачыма з-пад акуляраў і прасычэў: „Рабы!“ Не на забойцаў з Зіноўеўскага ахвосьця, а на мяне засердаваў! Не таму, ведама-ж, што гэты стары бальшавік быў тэрорыстым і вітаў забойства Кірава, а таму, што ён мае абураньне, абураньне беспартыйнага, лічыў рэакцыяй раба. Урэшце, хоць ён і тэрорысты, але напэўна лічыць Сталіна крыніцаю ўсіх ліхаў і бедаў. Гэта цяпер характарна для настрою старых бальшавікоў. Дык і што-ж Сталіну лічыцца з гэтымі настроямі, ці раўняцца па камсамоле, які наскрозь праваняў меншавізмам? Не глядзеце на мяне гэтак: якраз меншавізмам, бо ўсе гэтыя балбатні пра нацыяналь-бальшавізм, пра тэхнакратыю і г. д.—усё гэта, выбачце, меншавізм. Сталін аб дзяржаве думае, а яму чорт ведае чым у нос тыкаюць, палкі ў колы ўстаўляюць. Мы гэта разумеем і яму спачуваем. Сталін наш?“.

Чырвоная паншчына.

Маскоўскі лейб-орган камуністычнае партыі — „Правда“ піша:

„У Беларусі, каля Магілёва, пастух *совхозу* „Вейна“ Савасьцееў пасьвіў сов-хознае быдла. Раптам падляцеў на жарабцы дырэктар совхозу Абрамчык. Пастух не агледзеўся, як бізун Абрамчыка сьвіснуў і сьцебануў яго па твары. Савасьцееў пасьпеў толькі затуліць твар рукамі. Абрамчык далей сьцёбаў яго бізуном па руках і па плечах.

Работнікі совхозу патрэбавалі пацягнуць дырэктара Абрамчыка да адказнасьці. Але Абрамчыка ўзяў пад сваю абарону палітаддзел. Палітаддзел склікаў „партгрупу“ і партгрупа „патаварыску“ абвінаваціла Абрамчыка ў „нячуткасьці“. Работнікі склікалі свой агульны сход. Але палітаддзел „націснуў“ і работнікі ня мелі адвагі яму пярэчыць.

Пажаліліся ў магілёўскі райком. Райком... узяў Абрамчыка пад сваю абарону. Паслалі, нарэшце, жалабу „Правде“. Два корэспондэнты „Правды“ праверылі жалабу і пішуць, што *гэта ня першы выпадак у совхозе „Вейна“* (курсыў наш — Рэд.): „можна прывясьці шмат прыкладаў антысавецкага адношаньня дырэктара Абрамчыка да работнікаў“, а „апякуны Абрамчыка“ ўвесь час бароняць яго ад адказнасьці“.

Новыя пагрозы Муссоліні.

Як піша „Дэйлі Мэйль“, Муссоліні ўчора заявіў, што Італія адмовіцца ад намеру захапіць Абісінію, калі Ліга Нацыяў прызнае Італіі мандат над паўночнай часткаю Абісініі. Трэба думаць, заявіў Муссоліні, што Ліга Нацыяў, пасьля разгледжаньня мэмор'ялу, які прыгатаўляецца італіянскім урадам, прызнае Італіі такі мандат. Калі нэгус з свайго боку згодзіцца з такім рашэньнем Лігі Нацыяў, італьянскія войскі, заняўшы паўночныя акругі Абісініі, створаць там рад гарнізонаў у характары паліцыйнай стражы.

Муссоліні заявіў адначасна, што эвакуацыя італіянскіх войскаў з Афрыкі без перахода імі граніцы Абісініі зусім немагчыма.

Калі-ж Ліга Нацыяў не дазволіць звхапіць Абісінію Італіі, апошняя будзе змушана далучыцца да блёку эўрапэйскіх „незадаволеных дзяржаваў“, г. зн. да Нямеччыны і Вэнгрыі.

Манэўры Чырвонай Арміі ў БССР.

Як паведамляюць з Масквы, у Савецкай Беларусі адбыліся манэўры Чырвонай арміі пры ўчасьці камісара Ворошылава. Наркомабароны ў прысутнасьці камандзіра беларускага ваеннага вокругу Іборэвіча зрабіў інспэкцыю распалажаных у Беларусі часьцяў чырвонай арміі, зьвярнуўшы спэцыяльную ўвагу на авіофлёт.

Трагічная сьмерць бэльгійск. Каралевы.

28 г. м. на дарозе Кусснахт-Люцэрн здарылася самаходная катастрофа, у часе каторай пагібла бэльгійская каралева.

У часе катастрофы самаходам кіраваў сам бэльгійскі кароль, а шофэр сядзеў ззаду. Прычыны катастрофы ня ведамы. Ведама толькі, што самаход рэзка павярнуў у бок і наскачыў на грушу. якая расла пры дарозе. Каралева забілася на месцы. Кароль лёгка ранены.

Бульба і памідоры.

Бульбу, як і памідоры можна сягоньня бачыць на стале і багатых і бедных людзей. Тымчасам шмат прайшло часу, пакуль гэтыя прадукты «заваявалі» сабе гэткае пашыранае палажэньне ў Эўропе. Бульба папала ў Эўропу з Пэру (Паўдзённая Амэрыка) у сярэдзіне XVI ст. ў Англіі, пасьля ў XVIII стаг. ў Шотляндыі Богэміі, Прусіі, Саксоніі і Эльзасе.

Памідоры папалі ў Эўропу з Амэрыкі, праз Гішпанію і Партугалію. Але доўгі час памідор лічыўся расьлінаю для хараства. У страву яго пачалі ўжываць не раней, як у 1788 годзе. Яшчэ ня вельмі даўно памідор у Парыжы лічылі за рэдкасьць. У пачатку трэцяе рэспублікі, пасьля вайны 1870 году, памідоры прадаваліся толькі ў магазынах сэзонных „прыкладаў“!

Цяпер у Парыжы сьвежых памідораў ня бывае на рынку толькі два-тры месяцы, калі іх замяняюць кансэрвы.

Аб лёце птушак.

Спасьцярогі і досьледы паказваюць, што птушкі ў лёце амаль ня ўступаюць самалётам. Ластаўкі, прыкладам, могуць праляцець каля 250 кілямэтраў у гадзіну, а некаторыя птушкі лятуць са скорасьцю 300 кілямэтраў у гадзіну. Павальней лятуць вароны—50 кілямэтраў, шпакі — 75 кілямэтраў у гадзіну. Таксама птушкі пры лёце могуць падымацца вельмі высака, прыкладам, дзікія качкі падымаюцца на тры кілямэтры ўгару, вароны на 4 кілямэтры, а некаторыя птушкі шмат вышэй. Нічога тады дзіўнага, што пры адлёце ў вырай птушкі пералятаюць і высокія горы, напатканыя ў дарозе.

Што рабіць, каб была моцная скура?

Бярэцца $1/4$ кварты ляннога алею, 30 грамаў шмальцу, 15 грамаў воску і 10 грамаў смалы. Усё гэта распусьціць на агні, добра вымяшаць і паставіць каб астыла. Гэтай мешанінай трэба смараваць боты, рамні і т. п. Скура робіцца ад гэтага мягкай, моцнай і не прапушчае вады.

Гаспадарчы аддзел.

Як дабіцца добрай якасьці валакна?

(працяг).

Мачэньне лёну. Гэты спосаб найчасьцей у нас спатыкаецца. Пасьля адбіцьця галовак лён сьцелюць у вільготных месцах і ў такім стане пакідаюць на 2—6 тыдняў, каб на яго дзеялі дождж, раса, імгла і іншыя перамены атмасфэры. Калі пасьля сланьня лёну пачынаецца сухая пагода, то карысна яго час-ад-часу паліваць вадою. Лён такім спосабам вымачаны завецца сланцом. Канец рашэньня можна пазнаць па выгляду лёну: лён згінаецца ў дугу і ў некаторых месцах ад кастрыцы самачынна адстае валакно; але для пэўнасьці лепей рабіць пробы, аб якіх гаварылася раней.

Калі разглядаць розныя спосабы мачэньня лёну паводле атрыманай якасьці валакна, то трэба прыйсьці да наступнага вываду: 1) найлепшым спосабам мачэньня лёну гэта мочка яго ў мачыле з праточнай вадою, 2) пазьней—мачэньне лёну проста ў рэчцы, 3) меней добрым спосабам ёсьць мачэньне яго ў мачыле са стаячаю вадою і 4) урэшце найгоршым спосабам зьяўляецца Мачэньне, якое дае так зв. лён сланец.

Ёсьць яшчэ штучныя спосабы мочкі, але аб іх мы гаварыць ня будзем, бо яны вельмі трудныя пры ўмовах нашай вёскі.

Сушка лёну пасля мачэньня.

Пасьля тато, як лён належна вымачыцца, трэба яго зараз-жа вынясьць з вады і разаслаць на полі для сушэньня. У часе сушэньня лён адначасна выбельваецца. Час сушкі бывае розны; залежыць ён ад стану пагоды і ад дакладнай мочкі лёну. Меней вымачаны лён павінен сушыцца даўжэй.

Канец сушэньня пазнаецца наступным спосабам: бяруцца сьцеблы лёну з розных месцаў і робіцца спроба здыманьня валакна. Калі валакно па ўсяму сьцеблу адстае лёгка, то сушэньне лічыцца гатовым. Належна высушаны лён трэба зараз-жа прыбраць. Асабліва гэта важна, калі пагода няпэўная. Калі-ж пагода зусім добрая, то лён можна пакінуць на полі яшчэ на некаторы час, каб болей выбеліўся.

Калі лён такім спосабам добра высушаны, то можна зараз-жа прыступіць да далейшай яго апрацоўкі. Аднак у гэтую пару сяляне нашыя звычайна ня маюць часу ды і не заўсёды пагода ў нас такая, каб можна было лён высушыць на сонцы і зараз-жа прыступіць да церця. Звычайна далейшая апрацоўка лёну пакідаецца на позьнюю восень, а за гэты час лён вільгацее і ўжо не надаецца да церця бяз папярэдняй штучнай сушкі. Сушаць у нас лён перад церцем у звычайных печах, або ў спэцыяльна да гэтага зробленых сушнях. У першым і ў другім прыпадку лён сушыцца пры высокай тэмпэратуры, што вельмі псуе якасьць валакна. Часта бывае, што добра вымачаны лён канчальна псуецца неадпаведнай сушкай. Сушыць лён трэба пры мернай тэмпэратуры і ніколі не дапушчаць, каб тэмпэратура падымалася вышэй 50—60 градусаў. Ад сільнае жары лён становіцца нямоцным і крохкім. Для апальваньня сушняў найлепш ужываць асінавыя дровы, бо смалістыя дровы прыдаюць валакну чырванаваты колер, а бярозавыя сільна копцяць.

Апрача мочкі і сушэньня на якасьць валакна сільна ўплывае і спосаб апрацоўкі. Ужываныя ў нас да гэтага часу шчэлявыя церніцы нічога няварты. Валакно на гэтых церніцах перарываецца і, такім чынам, атрымліваецца шмат пакулі. Апрача таго на гэтых церніцах праца даўгая і марудная.

Непараўнальна лепш гэтую працу выканаюць дзераўляныя двухвальцовыя церніцы, а найлепей, калі гэтыя церніцы жалезныя. Праўда жалезныя церніцы даволі дорага каштуюць, затое дзераўляныя могуць зрабіць свае вясковыя сталяры.

Справа абробкі лёну настолькі важная, што Віленскае Лянярскае Таварыства рашыла пабудаваць у некаторых месцах спэцыяльныя паказальныя сушыльні лёну з поўным камплектам прыладаў, патрэбных для рацыянальнай апрацоўкі лёну. Нашыя сяляне павінны таксама паважна аднесьціся да гэтай справы і рабіць усё магчымае ў гэтым кірунку.

Рэдактар: А. ФЛЕРАЎ. Выдавец: С. КАРОЛЬ. Друк. Я. Левіна Вільня, Нямецкая вул. 22, Тел. 21-14.